

Midt i musikken

– Så gøy å få spille inn verket i surround. Jeg fornemmer varmen og luften rundt instrumentene. Jeg visste ikke at det var så flott lyd, sier pianist Heide Görtz.

Tekst og foto: Anne Myklebust Odland

Lydprøven har tatt tid; det blir gjerne til det når opptaket gjøres i surround. Da er det ikke bare to mikrofoner som skal justeres, men fem. Teknikerne har lyttet iherdig, og mikrofonene og instrumentene er flyttet på, først desimeter, deretter millimeter. Heide Görtz, professor ved Universität der Kunste Berlin, får lydteknikerens svette øretelefoner på året:

Gjennom dem hører hun Edvard Griegs verk «Fire Mozart-sonater med fritt tilkomponert andreklaver». Sammen med henne spiller hennes elev Tina

DETTE ER SUPER AUDIO CD:

- CD-formatet ble introdusert av Sony og Philips i 1982. I 1999 lanserte de Super Audio CD (SACD), som selskapene hevder er framtidens erstatte for CD.
  - SACD baserer seg på Direct Stream Digital (DSD)-dekoding. Denne lyden har et frekvensområde som er nesten fem ganger større enn det en CD kan gjengi, og med en dynamikk på 120dB sammenliknet med 96dB på CD.
  - Det finnes en variant SACD-disc som kalles Hybrid Super Audio CD. Den har et sjkt i stereo også, og kan avspilles i vanlige CD-spillere foruten i SACD-spillere.
- Mer info: www.superaudio-cd.com

Margareta Nilssen – men ikke firehendig. De spiller på hvert sitt Steinway-flygel. Den ene spiller Mozartsonaten, den andre den akkompagnerende stemmen Grieg har komponert til.

– Det er ganske heftig  tørre  skrive et akkompagnement over Mozart, skyter pianist Tina Margareta Nilssen inn. – Grieg selv var stolt over det han hadde fått til, og var sikker på at Mozart ikke ville snu seg i graven, forteller hun, også med øretelefoner på.

Duo Dena, som Grtz og Nilssen kaller seg, synes det er fantastisk at Lindberg Lyd tente på ideen om  gi ut det ukjente verket, i overgangen mellom Mozart-året og det kommende Grieg-ret. De synes også det er flott at verket skal tas opp i surround og gis ut på Super Audio CD (SACD).

– Det var en hyggelig overraskelse! sier Heide Grtz. Etter  ha lyttet til flere eksempler er hun selv blitt overbevist og vil skaffe seg en SACD-spiller.

– Det lyder jo nydelig. Man er midt i musikken, mellom lydene. Klangen får en ekstra dimensjon, sier professoren.

TR SATSE

Lindberg Lyd går nå alle innspillinger for sitt eget plateselskap 2L i surround, og produserer hybride SACDer. At CD-platen er hybrid betyr at den har et lag som er en vanlig CD, og et SACD-lag som inneholder både en stereo og en surroundmiks.

Etter at selskapet lanserte sin første hybride CD-plate i fjor sommer - *Immortal Nystedt* - har de gitt ut tolv SACDer. De er de eneste som konsekvent går alle produksjoner i surround.

– *Hvorfor tr dere satse på dette, det er tross alt større kostnader ved det?*

– Vi jobber i et segment hvor vi tror folk er åpne for  skaffe seg slike anlegg. Fordelen er jo at filmbransjen har fått folk til  kåpe fem høyttalere. Når det etter hvert kommer flere rimelige og bra spillere, er vi som produksjonsselskap forut for utviklingen, mener Hans Peter L'Orange i Lindberg Lyd og legger til: – Lydprvene tar lengre tid, opp mot to timer, og det tar lengre tid  produsere CDen, men lytteren får et produkt med urørt dynamikk! Vi går noen dynamiske tilpasninger på CDens balanse, mens vi ikke rører dynamikken på SACDens to sjkt.

Internasjonalt er produksjonen av SACD godt i gang. Det finnes rundt 4000 titler, hvor 40 prosent er klassisk.

– Pink Floyd har relansert *Dark side of the moon* i surround. I starten på *Money* hører du kasseklirret flytte seg. Det er kjempe-tøft, hvordan du med surround får flyttet lyd, istedenfor  ha den flatt rundt deg. Sarlig med opptak av klassisk og jazz er det hensiktsmessig med flere kanaler, mener L'Orange.

Under utdannelsen ved Norsk Lydskole, opplevde Hans Peter

GJØR OPPTAK: Pianistene Heide Grtz (foran), og Tina Margareta Nilssen lytter til seg selv som spiller Griegs «Fire Mozart-sonater med fritt tilkomponert andreklaver». Verket skal gis ut på SACD.

L'Orange at det lydtekniske miljøet bare var orientert mot pop og rock.

– Vi jobbet mye studiobasert, og med klangpallegg når mikrofoner.

Først da jeg hadde praksis på Norges Musikkhøgskole oppdaget jeg hvor fint det var  balansere musikk akustisk og ikke elektrisk med miksebord, sier han.

I Lindberg Lyd begynte de  eksperimentere på slutten av 90-tallet. Da hadde ingen hørt om SACD. I fjor kvittet de seg med gammelt utstyr og kpte nytt.

– Vi synes selvfølgelig dette er strålende: Bakkkanalene gir en illusjon av rommet, for tidsforskjellen mellom de fem mikrofonene lager en opplevelse av en tredje dimensjon. Som lytter befinner du deg mer i musikken. Hvis vi bruker mikrofonoppsettet bra kan vi også få til intime ting i fem kanaler, mener L'Orange.

GRT BAK FJERDE RAD

I Sofienberg kirke er lydprven ennå ikke ver. Produsent Wolfgang Plagge justerer den ene mikrofonen enda noen millimeter, for  få mer Grieg inn i klangbildet.

– Det er bedre  justere mikrofoner og vinkler på instrumentene enn  be dem endre spillet sitt, mener Plagge, som for øvrig er fornøyd med at de er kvitt mekanisklyden, som dobles med to instrumenter!

– Den store svenneprøven er  ta opp to flygler, sier han og smiler.

Plagge påpeker at opptak i flere kanaler har vekket nysgjerrighet hos flere komponister.

– Komponisten Magnar m fikk omsider spilt inn Fagottkonserteren sin, der fagotten spiller alene på scenen mens strykerne står spredt i salen. Med opptak i stereo ville det vært umulig  gjøre, sier Plagge.

Han ser mot de to kvinnene som spiller, rygger bakover i kirkerommet:

– Hr! Man skal ikke mange meterne bak fjerde benkerad for musikken flyter som grt. For nert blir det mye instrumenter, og for fjernt blir det mye rom. Men der, over de fem hyttalene, opp mot kuppelen, er den beste klangen. Den kan du høre hjemme i stuen din, sier Plagge.

– Den beste plassen i konsertsalen er jo dessverre ikke til salgs, skyter Hans Peter L'Orange inn.

Kanskje ingen overraskelse at lydteknikeren foretrekker  høre verket hjemme heller enn  være publikum med plass langt bak...

– Men jeg orker sjelden  høre på en av mine produksjoner fr et år etter. Jeg er ganske ferdig med musikken etter all redigering og mastering, sier han med et smil. ■

Noen steder du kan kåpe SACD-spiller:

Hi-Fi klubben

www.hifiklubben.com

- Cambridge DVD89
Støtter: DVD, CD, SACD, DVD-Audio mm.
Pris: kr 2298,-
- Denon DVD-A1XVA
Støtter: DVD, CD, SACD, DVD-Audio mm.
Pris: kr 27 998,-

Expert

www.expert.no

- Sony DVP NS92V
Støtter: SACD, DVD, CD, mm
Pris: kr 2699,-
- Pioneer DV-585A-S
Støtter: SACD, DVD-audio, SVCD, CD, mm.
Pris: kr 999,-

Fremtidens format?

Erik Hillestad,

Kirkelig Kulturverksted:

SACD er et fantastisk format som vi gjerne skulle tatt i bruk. Men vår økonomiske situasjon er slik at vi må vente til markedet er mer modent og har samlet seg om formatet, fr vi kan våge  investere, med mindre norske kulturmyndigheter ser verdien av økt lyd kvalitet og vil gå inn med støttetiltak.

Olle Larsson, Cutting Room:

Jeg skulle ønske SACD er framtiden. Det er et format som låter «jattebra», men som ikke har fått sitt gjennomslag på grunn av dyre spillere. SACD er sarlig populert blant lydofile i klassisk og jazzmiljøene. Dessverre ble SACD sluppet fr det var bra og billige spillere. Kanskje det er derfor det ikke har tatt den fart vi trodde for fem år siden. Nå er det mest mindre selskap som har det som nisje.  produsere SACD innebærer jo en merkostnad.